



## Sınıf Dışı Eğitime Dayalı Etkinliklerle İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlkokul 4. Sınıf Öğrenci Tutumlarının İncelenmesi

### Investigation of Primary School Students' Attitudes for the Social Studies Course Based On Outdoor Education Activities

Görkem AVCI <sup>ID</sup>, Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Bartın/TÜRKİYE, gorkem.avci.35@gmail.com

Nevzat GÜMÜŞ <sup>ID</sup>, Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir/TÜRKİYE, nevzat.gumus@gmail.com

---

Avcı, G. ve Gümüş, N. (2020). Sınıf Dışı Eğitime Dayalı Etkinliklerle İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlkokul 4. Sınıf Öğrenci Tutumlarının İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 89-106.

Geliş tarihi: 02.03.2020

Kabul tarihi: 12.05.2020

Yayımlanma tarihi: 30.06.2020

---

**Öz.** Bu çalışmada, 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi “İnsanlar, yerler ve çevreler” öğrenme alanı konularının öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanmasının, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerine etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada “ön-test son-test kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, uygun örneklem seçimi ile belirlenen, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı orta sosyo-ekonomik düzeyde bir okulun biri kontrol (n=31) biri deney grubu (n=33) olmak üzere iki 4. sınıfı oluşturmuştur. Uygulanan deneysel çalışma altı hafta sürmüştür. Altı haftalık bu süreçte deney grubunun dersleri sınıf dışı eğitim etkinlikleri temel alınarak, kontrol grubunda ise sosyal bilgiler dersi öğretim programı içeriği ve etkinlikleri ile yürütülmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizi, SPSS 23 programı kullanılarak betimsel istatistikler, bağımsız örneklem için t-testi, tekrarlı ölçümler için iki yönlü ANOVA ile yapılmıştır. Verilerin analizi sonucu, grupların sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ön-test son-test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre sınıf dışı eğitim etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersleri yürütülen deney grubu öğrencilerinin tutum düzeyleri, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve etkinlikleri ile dersi alan kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak, sınıf dışı eğitim yaklaşımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir. Araştırma sonucuna paralel olarak, öğrencilerde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmek, dersleri daha eğlenceli ve etkili kılmak için okul bahçesi ve sınıf-okul dışı öğrenme ortamlarından etkili bir şekilde faydalanılması gerektiği önerilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Sınıf dışı eğitim, Tutum, Sosyal bilgiler, Okul dışı öğrenme ortamları.

**Abstract.** In this study, it was aimed to reveal the effect of teaching the “people, places and environments” learning area with outdoor education activities how to effect their attitudes of students towards against social studies lesson. In this study, was used “semi-experimental design with pretest-posttest control”. The study group, determined by selecting the appropriate sample, for the 2018-2019 academic year was composed of two primary school fourth grade students, one from a control group (n=31) and one from experimental group (n=33) in Buca district of İzmir province. The experimental study carried out lasted six weeks. During this 6 week process, the lessons were based on outdoor education activities in the experimental group while the control group was taught with the content and activities of the social studies general curriculum. To collect data in research, “The Attitude Scale Social Studies for the 4th grade elementary school” was used. Data analysis was evaluated with SPSS 23 package program and descriptive statistics, t-test for independent samples, two-way ANOVA for mixed measurements. There was a significant difference in favor of the experimental group for control group compare to experimental group as a result of pre-test and post-test scores in terms of the social studies course. According to the results of the research, the attitude levels of the

students who took the social studies course with outdoor education activities were found to be significantly higher than the control group students who were taught according to the social studies curriculum and activities. As a result, it was revealed that the outdoor education approach had a positive effect on students' attitudes towards social studies lesson. In parallel with the research result, it has been suggested as a suggestion that students should benefit from the playground and outdoor learning environments effectively in order to develop a positive attitude towards the social studies course, to make the lessons more enjoyable and effective.

**Keywords:** Outdoor education, Attitude, Social studies, Outdoor learning environments.

## Extended Abstract

**Introduction.** It is thought that an understanding of teaching, in which the student takes an active role in the learning process, learns by doing, living, firsthand and the knowledge learned is permanent, is the most effective method in education. One of the approaches in which this understanding comes to life is the “outdoor education” method, which argues that knowledge must be learned through first-hand observation and experience outside the classroom in order to enrich, enliven and complete the curriculum (Eaton, 1998). Today, education-training should not be limited to class-school and it is an important issue that should be benefited from outdoor learning environments. One of the courses that have the potential to make the most of these environments is the social studies course. In addition to the fact that outdoor education has many benefits for students (Morris, 2003), it also helps students develop positive attitudes towards the course. The aim of the research is to determine the effects of outdoor education activities on students' attitude levels towards social studies lesson. In direction with this aim, the research question was determined as "Does outdoor education have an impact on students' attitudes towards the course in the fourth grade social studies course?"

**Method.** In the study, “pretest-posttest control group semi-experimental design” was used from quantitative research methods. Within the framework of this design, the impact of the outdoor teaching method on the students' level of attitude were examined in the teaching of the “People, Places and Environments” learning area subjects of the elementary school fourth grade social studies course. In this context, it is aimed to test the effect of independent variables (outdoor teaching method and activities-content and activities of SBDÖP) on dependent variables (attitude). Since the pattern of the study was a semi-experimental study, the appropriate sample selection was preferred and the application of the study was conducted with the determined working group. The study group, determined by selecting the appropriate sample, for the 2018-2019 academic year was composed of two primary school fourth grade students, one from a control group (n=31) and one from experimental group (n=33) in Buca district of İzmir province. During the application process, fourth grade social studies lesson “People, Places and Environments” learning area subjects were covered for 6 weeks with outdoor education activities and outdoor teaching method, social studies lesson curriculum content and activities in control group. Data were collected before and after experimental practice. To collect data in research was used “The Attitude Scale Social Studies for the 4th grade elementary school” created by Ulu Kalın ve Topkaya (2017). Statistical solutions of the data were made with descriptive statistics, t-test for independent samples, and two-factor ANOVA for mixed measurements.

**Results.** The results of the analysis of the data observed that the attitude scale scores of the experiment and control group students increase according to the pre-test measurement of post-test. According to the findings; the attitude levels of the experimental group students who took social studies courses outside the classroom and outdoor education activities were found to be significantly higher than those of the control group students who taught lessons according to the Social Studies Curriculum and activities in the classroom. It can be said that these differences observed in the attitude levels of the experimental and control group students are due to the outdoor teaching method. Accordingly, it was concluded that activities based on the outdoor teaching method applied in social studies course had a positive effect on the attitude levels of the students. In this case, it is understood that the outdoor teaching method is an important factor in increasing the attitude levels towards social studies lesson of the students compared to in-class teaching.

**Discussion and Conclusion.** Increasing the attitude levels of the experimental group students towards the implementation of outdoor education in the teaching process is an important result of this study. In this respect, it is important to determine the results of a teaching method that can be used for students to acquire and learn permanent knowledge through experimental practice. The

majority of the studies in the literature support this result. In this study, it is concluded that outdoor education had a positive effect on students' attitudes towards the course and increases their attitude levels. As a result; It has been determined that the implementation of outdoor education activities in social studies teaching increases the attitude levels of students towards the lesson. In line with the results of the study, there are suggestions that students should be involved in outdoor education activities in order to develop a positive attitude towards social studies lesson.

## Giriş

Günümüz toplumsal koşulları, okullarda öğrenim gören bireylerden öğrendikleri bilgileri özümseyerek gerçek yaşamda uygulamalarını ve topluma uyum sağlamalarını gerektirmektedir. Bu nedenle sadece okul sınırları içinde gerçekleştirilecek bir eğitim/öğretim, toplumsal beklentileri karşılamaktan çok uzaktır. Çünkü okulun dışında dinamik sosyal yaşam ve karmaşık bir hâl alan bir ortam bulunmaktadır. Bu ortam ile teması girmeyen, keşfetmeyen, incelemeyen öğrencinin, zamanı geldiğinde okul dışında var olan yaşama uyum sağlaması zor, bazen de imkânsız olacaktır. Sınıfın dışına, doğaya, dağlara, kırlara, toplumsal hayata, müzelere, yerel tarihsel mekânlara, kısacası kapalı ortamların dışına taşan eğitim-öğretim, öğrencilerin hayata sınıftakine göre geniş perspektiften bakmasına ve farkındalık kazanmasına olanak sağlar. Bunun sağlanması için eğitim/öğretimin sınıf ve okul dışına çıkıp gerçek dünyayla etkileşime girmesi gerekmektedir (Tokcan, 2015).

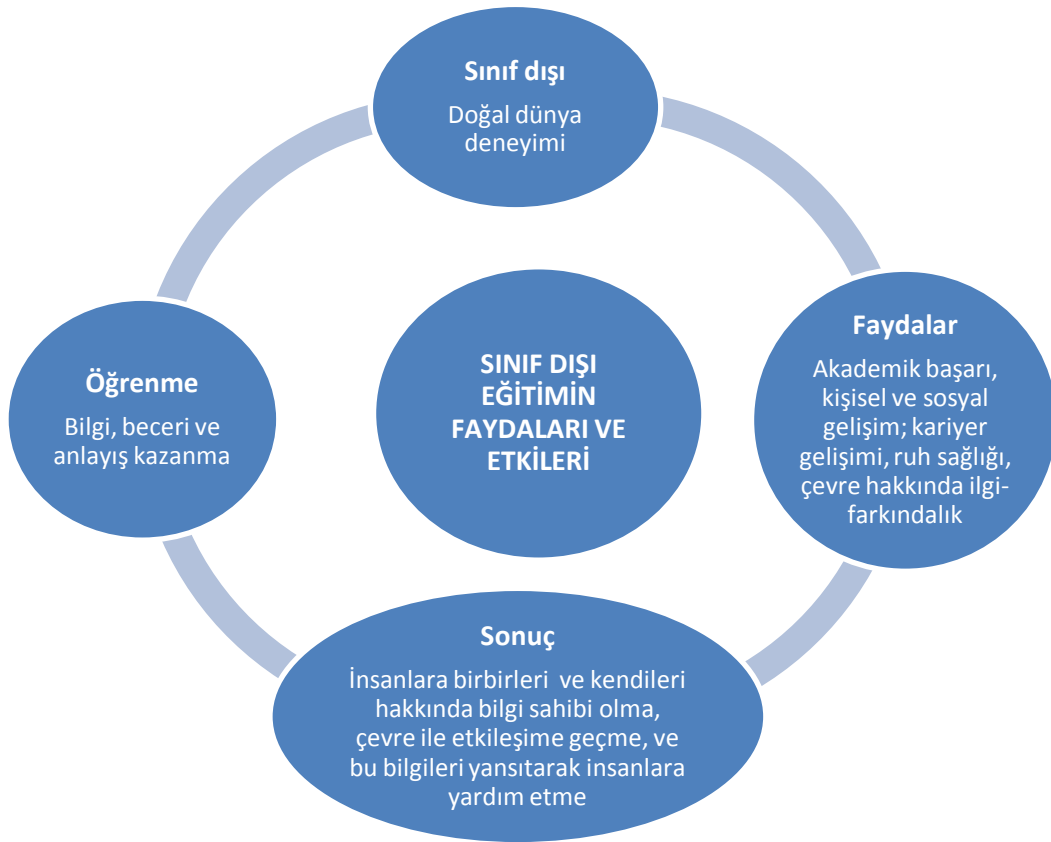
Sosyal bilgiler; geçmiş, günümüz ve gelecek bağlamında çocuğun yakın çevresinden başlayarak dünya geneline (yakından uzağa) hatta evrene uzanan bağlantı ve işleyişi anlamasını sağlayan ve içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayarak sosyal gelişimini tamamlamasını hedefleyen bir disiplindir (Meydan, 2015). Doğanın ve toplumsal yaşamın bizzat içinde yer alması gereken sosyal bilgiler dersi, olması gerektiğine aykırı bir şekilde sınıflarla sınırlandırılmıştır. Günümüzde sosyal bilgiler eğitimi/öğretimi ile ilgili birçok sorun bulunmaktadır. Bu sorunların en başında öğretmenlerin ve öğrencilerin çoğunlukla ders kitabına bağımlı ve kısıtlı bir öğretim ortamıyla sınırlı olmaları gelmektedir. Öğrenciler gerçek hayata yabancılaşmış, toplumsal deneyimlerden uzak ve sınıf dışında yer alan dinamik sosyal hayattan kopuk programlara, konulara ve içeriklere mahkûm edilmişlerdir (Foran, 2008). Dolayısıyla hangi öğretim alanı, disiplin, ders, konu ve içerik olursa olsun eğitim/öğretimin sınıf duvarları içinde sınırlı kalması, öğrencinin edilgen/pasif alıcı konumda bulunması ve öğretim sürecinde öğretmenlerin geleneksel yöntemler kullanması eğitimin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir (Çerkez, 2011).

Çağımızın eğitim anlayışını etkileyen felsefeler ve yaklaşımlar öğrencileri sınıfın veya okulun dışına çıkmaya zorunlu kılmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) yapılandırmacı/oluşturmacı öğrenme yaklaşımını temel almakta ve bu yaklaşımın temelinde, öğrenene yerinde ve zamanında sunulan etkili uyarıcılar ile öğrenenin kendi bilgilerini yapılandırması gerektiği yer almaktadır. Bundan dolayı öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciye en etkili uyarıcılar program içerisinde sunulmalıdır. Bu uyarıcılar “gelişen bilimin ve teknolojinin sunduğu olanaklara rağmen” çoğu zaman sınıf içinde sunulamamaktadır. Bu nedenle sınıfın dışına çıkılması zorunluluğu artık kaçınılmaz bir gerçektir (Altın ve Demirtaş, 2012).

Öğrencinin yaparak, yaşayarak, öğrenme sürecinde aktif rol aldığı, birinci elden öğrendiği ve öğrenilen bilgilerin kalıcı olduğu bir öğretim anlayışının eğitimde en etkili yöntemlerden olduğu düşünülmektedir. Bu anlayışın hayat bulduğu yaklaşımlardan biri; öğretim programını zenginleştirmek, canlandırmak ve tamamlamak amacıyla, sınıf dışında birinci elden gözlem ve deneyim yoluyla bilginin öğrenilmesi gerektiğini savunan “sınıf dışı eğitim” yöntemidir (Eaton, 1998).

Dijital teknolojilerin ve sosyal medyanın sunduğu önemli fırsatları ve yararları kısıtlamaksızın yaşanabilecek riskleri en aza indiren bir yaklaşımı benimsemek çok önemlidir. Dijital çağın risklerini azaltmanın yanında çocukların yaşamını kötü yönde etkileyen teknolojik bağımlılıktan da kurtulmanın yolu; açık havada oynama, dışarıda kaliteli vakit geçirme ve sınıf/okul dışında öğrenmedir (Borsos, Borić ve Patocskai, 2018). Dış ortamlarda, olayları aktif bir şekilde keşfederken beden ve duyu kullanılarak öğrenmenin (Fägerstam, 2013) eğitim açısından faydalarının yanında bireyler için fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal açıdan birçok faydası bulunmaktadır (Morris, 2003).

Sınıf dışı eğitim ile ilgili güncel araştırmalar, paylaşımlar yapan ve aktif olarak projeler yürüten Sınıf Dışı Öğrenme Enstitüsü'ne göre (www.outdoor-learning.org, 2018) sınıf dışı eğitimin etkileri ve faydaları Şekil 1'de verilmiştir.



Şekil 1. Sınıf dışı eğitimin faydaları ve etkileri (Institute for Outdoor Learning, 2018)

Şekil 1'de görüldüğü üzere "sınıf dışı" soyut dünya yerine gerçek yaşamı temsil ettiği ve bu çerçevede gerçekleşen eğitim ile bilgi, beceri edinileceği ve anlayış kazanarak bir öğrenme süreci yaşanacağına işaret etmektedir. Ayrıca sınıf dışı eğitimin; bireyde başarı düzeyinde artış, çevreye yönelik farkındalık, kişisel ve sosyal gelişim gibi bireysel faydalarının yanında toplum ve insanlarla uyumlu bir şekilde hayat sürdürme gibi büyük çaplı faydalarının da olduğu bilinmektedir. Benzer çerçevede gerçekleşen birçok araştırma, çocukların sınıf dışı/okul dışı ortamlarda bulunmalarının yararlarını değişik yönlerden inceleyerek ortaya çıkarmıştır (Eick, 2012; Fägerstam ve Blom, 2013 White, 2012). Bununla birlikte, çağımızda çocukların doğayla, dış ortamlarla iç içe yaşamaları ve etkileşime girmeleri için geçmişe göre daha az imkân vardır ve bu durum, artan obezite, yüksek dikkat eksikliği, bozukluğu ve çevre farkındalığında/bilincinde bir azalma da dâhil olmak üzere, çocuklar hakkında bir dizi soruna işaret etmektedir (Hamilton, 2017). Bu sorunların çözümü niteliğinde; Sınıf dışı/okul dışı eğitimin sosyal, fiziksel ve akademik başarı düzeyindeki (Looney, 2015) yararlarının yanında birçok farklı yararları ön plana çıkmaktadır. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

-Sınıf dışı eğitim, bireylere sınıf dışında gerçek dünya ile deneysel olarak bağlantılar kurmalarına olanak vererek, anlamlı öğrenmelerine; bilgi, beceri ve anlayış geliştirmelerine yardımcı olur.

-Sınıf dışı eğitim, bireylere sınıf dışı ortamlarda yaratıcı düşünce ve öğrenme için çok yönlü uyarıcılar sunarak yansıtıcı, eleştirel düşünme ve sorgulama olanağı verir.

-Sınıf dışı eğitim, gerçek dünyanın karmaşıklıkları hakkında farkındalık/bilinç yaratır ve öğrencilere karşılaştırma olanağı sağlayarak eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olur.

-Öğrenciler sınıf dışı eğitim aracılığıyla, okulda ya da sınıfta öğrenilen bir konuyu günlük hayatla ve gerçek dünya ile bağlantılar kurarak aradaki ilişkiyi kavrar.

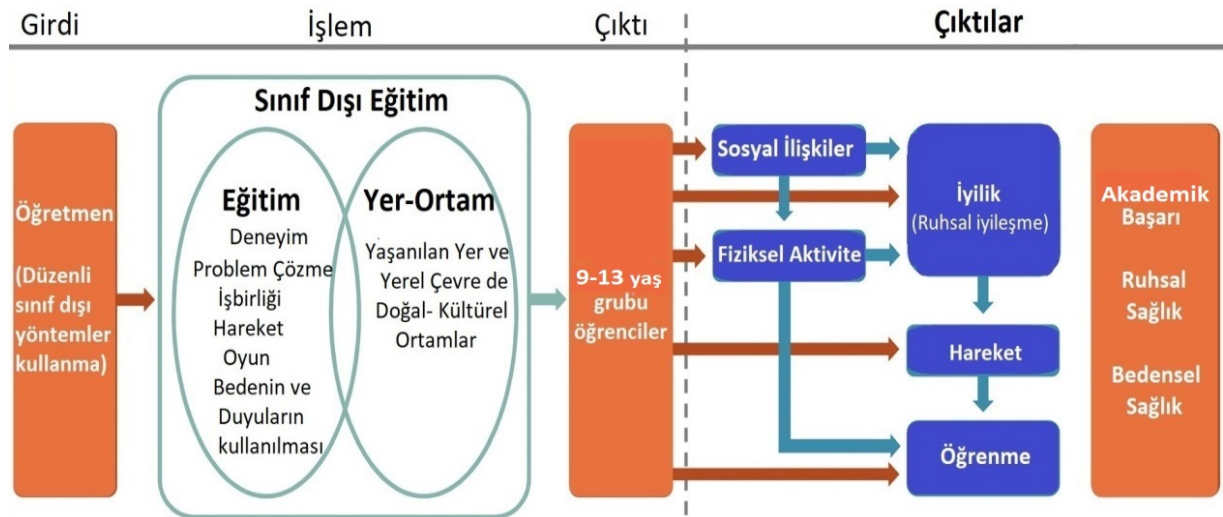
-Sınıf dışı eğitim, öğrencilerin derse katılımını artırır ve özellikle doğal ortamda sakin ve odaklanmış olmalarını sağlar.

-Sınıf dışı eğitimin gerçekleştirildiği ortamlarda öğrencilere duyularını kullanabilecekleri deneyimler yaşamalarına olanak verilir ve böylelikle bilgilerinin kalıcılığının etkili bir şekilde artması sağlanır.

-Sınıf dışı eğitim öğrencilere sınıf içindeki öğrenme ortamından daha rahat bir öğrenme deneyimi sunar (Alba, 2011).

Yapılan çalışmalar sınıf dışı eğitimin önemini ortaya koymuş, bu yaklaşımın uluslararası boyutta sürekli gündeme gelmesini sağlamış, böylelikle bilinme-tanınma durumunun artmasına ve önem kazanmasına olanak sağlamıştır. Bu durum eğitimin sürdürülebilirliği olması ve küresel boyutta temel alınan öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin ve tekniklerinin uygulanmasından kaynaklanmaktadır (Tuuling, Öun ve Ugaste, 2018). Buna ek olarak gelişen teknoloji ile birlikte öğrencilere farklı dünyaları keşfetmeleri, bilgileri yapılandırma/oluşturma, öğrenme sürecinde etkinliklerle aktif bir şekilde rol almaları sağlanmaktadır. Diğer yandan öğrencilerin ezberden ziyade duyu organlarını kullanarak deneysel ve gözlemsel öğrenme ortamlarında bulunmaları ve yaşam becerilerini kazanmaları açısından sınıf dışı eğitim-öğretiminin önemi gün geçtikçe artmaktadır (Tuncel ve Dolanbay, 2016).

Sınıf dışı eğitimin yalnızca eğitim-öğretim ve sürecin çıktısı olarak öğrenme (başarı) üzerinde etkileri olmayıp, birey üzerinde tutum, bedensel aktivite, odaklanma, bedensel ve ruhsal sağlık (refah) gibi çıktılar üzerinde de olumlu etkiler yaratması söz konusudur. Daha açıklayıcı olması amacıyla sınıf dışı öğretim yönteminin dayandığı “Sınıf Dışı Eğitim Programı Teorisi”, programın olası etkileri, süreç elemanları ve potansiyel sonuçlarının bütünsel olarak gösterimi Şekil 2’de verilmiştir:



Şekil 2. Sınıf dışı eğitim programı teorisi, program elemanları, olası etkileri ve sonuçları (Nielsen, vd., 2016)

Sınıf dışı eğitim programının; deneysel öğrenmelere fırsat veren ve deneyim esnasında öğrencinin hareket etmesi, birçok duyu organını ve bedenini kullanması, karşılaşılan problemleri çözmesi ve bunların arkadaşları ile iş birliği halinde gerçekleşmiş olması sürecin “eğitim” boyutunu oluştururken, yaşanılan yer veya yerel çevrede doğal veya kültürel ortamlarda gerçekleşmesi “yer” (mekân-ortam) boyutunu oluşturmaktadır (Şekil 2). Ayrıca, yol gösterici (kılavuz) durumda olan

öğretmenin yönetime (sınıf dışı etkinlik ve uygulamalar) egemen olması ve yaş grubunun uygun olması nedeniyle oyunun süreç içerisinde yer alması önemlilik arz etmektedir. Sınıf dışı eğitim programı kapsamında olası etki ve sonuçlar; bireyin kendisi ile (psikolojik) ruhsal rahatlık, arkadaşları ile (sosyolojik) ilişkilerde gelişim ve bu doğrultuda ruhsal sağlık, fiziksel olarak ise aktif olma ve bu bağlamda beden sağlığı, deneyimsel olarak birçok duyu kullanılarak edinilen etkili ve anlamlı öğrenmeler sonucu akademik başarının artması şeklinde sıralanabilir.

Gerek dünyada gerek ülkemizde sınıf dışı eğitime yönelim olduğu belirtilmekte (Bakioğlu, 2017; Cirit Gül, Tağrikulu ve Çobanoğlu, 2018) ve bu doğrultuda çalışma alanı olarak gelişmeye devam etmektedir (Sözer ve Oral, 2016). Sınıf dışı eğitim kapsamında gezi-gözlemler, okul bahçesi ve açık alan uygulamaları, müze ve bilim merkezi ziyaretleri, arazi gezileri gibi sınıf dışı öğrenme ortamlarına yönelik başarı, tutum, görüş belirleme ve teorik birçok çalışma bulunmaktadır. Sınıf dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili alan yazın incelendiğinde, sınıf dışı eğitime yönelik farkındalıklara ve öğrenme ortamlarındaki deneyimlere ilişkin görüşlere (Ajiboye ve Olatundun, 2010; Avcı ve Gümüş, 2019; Borsos, Boric ve Patocskai, 2017; Fägerstam, 2013; Humberstone ve Stan, 2011; James ve Williams, 2017; Sahrakhiz, Harring ve Witte, 2018; Sjöblom and Svens, 2018; Thomas, 2018), sınıf dışı eğitim uygulamalarının akademik başarı üzerine etkisine (Ahmad, 2014; Avcı ve Gümüş, 2020; Güngören, 2015; Özür ve Şahin, 2017; Özür, 2010; Taşoğlu, 2010), sınıf dışı eğitime yönelik ilgi ve öğrencilerin tutumlarına yönelik etkisine (Ay ,2018; Birinci, 2013; Danarti ,2014; Falgoust, 2017; Güler, 2011; Güngören, 2015; Harris ve Bilton, 2009; Pyke, 2015; Zayimoğlu Öztürk, 2014), sınıf dışı eğitim ve sınıf dışı öğrenme ortamları ile ilgili bilgilendirmelere (Altın ve Demirtaş, 2012; Fúz ve Korom, 2019; Looney, 2015; Malkoç ve Kaya, 2015) ilişkin çalışmaların olduğu görülmüştür. Çalışmalardan hareketle; günümüzde birçok ülke tarafından eğitim-öğretim sürecinin önemli bir parçası (Looney, 2015) olarak görülen sınıf dışı eğitim-öğretimin, eğitim bilimlerinde çok boyutlu ve çeşitli çalışmalara konu olduğu söylenebilir. Dijital teknolojilerin ve sosyal medyanın sunduğu önemli fırsatları ve yararları kısıtlamaksızın yaşanabilecek riskleri en aza indiren bir yaklaşım benimsemek çok önemlidir. Bu doğrultuda önemli ve zorunlu bir çalışma alanı olduğu ve çalışmalarının devam edeceği öngörülmektedir.

Bilginin hızla yaygınlaştığı, medyanın etkili bir şekilde kullanıldığı, eğitimde yeni yönelim ve yaklaşımlara ihtiyaç duyan toplumlarda, aktif öğrenmeye verilen önemin artması sonucu sınıf dışı eğitime yüklenen anlamlar ve uygulamalar uluslararası ölçekte artmıştır. Eğitimin sınıf dışında desteklendiği ve gerçekleştirildiği bir süreci kapsayan sınıf dışı öğretim yöntemi, üzerinde daha fazla araştırma yapılan, takip edilen ve tartışılan bir konu haline gelmiştir (Tay ve Uçuş Güldalli, 2017). Alanyazında, okullarda öğretilen kuramsal bilginin uygulama boyutunun, sınıf dışı eğitim-öğretim faaliyetleri ile kazandırılabilmesi belirtilmektedir (Kassas'tan aktaran Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013). Elbette sınıfta oluşturulan öğrenme ortamları, öğrencilerin öğrenmeyi gerçekleştirmelerinde ve edindikleri bilgilerinin kalıcılığında etkilidir. Fakat planlı ve amaçları belirlenmiş bir etkinlik olarak yapılacak sınıf dışındaki bir eğitim-öğretim faaliyeti, her zaman sınıf ortamınıninkinden daha dikkat çekici olacaktır (Meydan, 2015). Derse yönelik olumlu tutum geliştirme açısından sınıf dışı öğretim yöntemine dayalı etkinliklerin ne derece önemli olduğunun da ortaya konulması düşüncesi araştırmanın ilham kaynağı olmuştur. Bu çerçevede araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinliklerinin; ilkökul 4. sınıf öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum düzeylerine etkilerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi "Sınıf dışı eğitimin 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi var mıdır?" şeklindedir.

## Yöntem



## Araştırmanın deseni

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden “öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Bu desen çerçevesinde 4. sınıf sosyal bilgiler dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı konu ve kazanımlarının öğretiminde, sınıf dışı öğretim yönteminin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda, bağımsız değişkenlerin (sınıf dışı öğretim yöntemi ve etkinlikleri-SBDÖP içeriği ve etkinlikleri) bağımlı değişken (tutum) üzerine etkisinin sınılanması amaçlanmıştır. Araştırmada desenin gösterimi Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Araştırma modelinin simgesel görünümü

Grup	Öntest	Süreç	Sontest
Deney	Tutum Ölçeği	Sınıf Dışı Öğretim Yöntemi ve Etkinlikleri	Tutum Ölçeği
Kontrol		Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Etkinlikleri	

## Çalışma grubu

Araştırmanın yarı deneysel bir çalışma olduğu için uygun örneklem seçimi tercih edilmiş ve çalışmanın uygulaması belirlenen çalışma grubu ile yapılmıştır. Çalışma 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde İzmir ili Buca ilçesinde bir ilkokulda öğrenimlerini sürdüren 66 öğrenci (Deney 33, Kontrol 31) 4. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Deney grubunun 15’i kız öğrenci 18’i erkek öğrenciden oluşmakta iken kontrol grubu ise 16’i kız öğrenci 15’i erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada sınıf dışı eğitim etkinlikleri ve öğretim yöntemi ile öğrenim gören öğrenciler (deney grubu) ile SBDÖP ve etkinlikleriyle öğrenim gören öğrencilerin (kontrol grubu) tutum düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda sınıf dışı öğretim yöntemi ve etkinlikleri ile öğrenim gören öğrenciler deney grubunu, SBDÖP içeriği ve etkinlikleriyle öğrenim gören öğrenciler ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Deney grubunda dersler sınıf dışı öğretim yöntemi ve etkinlikleri ile işlenmiş, kontrol grubunda ise herhangi bir müdahalede bulunulmamış, dersler sınıf ortamında çoğunlukla anlatım, tartışma, soru-cevap yöntem ve teknikleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın Etik kurul onayı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul Komisyonu tarafından 11/10/2018 toplantı tarihli 09 toplantı sayılı karar ile Etik kurul toplantısında alınmıştır. Ayrıca çalışma grubu öğrencilerine araştırmaya katılım için onam vermeleri ve gönüllülük esaslı yürütülmesi amacıyla Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu Bilgilendirilmiş Onam Formu imzalatılmıştır.

## Veri toplama aracı

### *Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği*

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek için Ulu Kalın ve Topkaya (2017) tarafından geliştirilen ve toplam 12 maddeden oluşan “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçme aracının yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla ilk olarak araştırmacılar tarafından açılımlı faktör analizi (AFA) ve ardından çıkan yapının uygunluğunu test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğin faktör analizi için uygunluğu araştırmacılar tarafından Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO’nun .60’dan yüksek ve Barlett Sphericity testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygunluğunu gösterir (Büyüköztürk, 2017). Ölçeğin KMO katsayısı .87 olarak belirlenmiş, Barlett Sphericity testindeki değer ise anlamlı bulunmuştur ( $\chi^2(66) = 726.99, p=.000$ ). Bu bağlamda örneklem büyüklüğü ve elde edilen verilere bakılarak faktör analizi için uygun olduğuna karar

verilmiştir. İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği puanlarının güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı kullanılarak hesaplanmış, güvenilirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin güvenilirliği için yeterlidir (Büyüköztürk, 2017). Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ait sonuçlar, 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek için kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir (Ulu Kalın ve Topkaya, 2017). Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinden alınabilecek en düşük 12 puan en yüksek 48 puan olarak belirlenmiştir.

Dersler, deney ve kontrol gruplarında öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerini etkilememek için dersin öğretmenleri tarafından işlenmiştir. Kontrol grubunda hiçbir müdahalede bulunulmamış, öğretmenden sadece süreç ve kontrol grubu hakkında bilgiler alınmıştır. Deneysel uygulamalar sırasında deney grubunun dersleri sınıf dışı eğitime dayalı oluşturulan ders planlarına göre, kontrol grubunda ise dersler uygulanmakta olan ders planında herhangi bir değişiklik yapılmadan yürütülmüştür.

Çalışmada araştırmacının temel rolü, sınıf dışı öğretim yöntemi ve etkinliklerin derslerde istenilen şekilde yürütülmesi için yardımcı roledir. Nitekim söz konusu etkinlikler öğrencinin aktif olduğu öğretmen ve araştırmacının rehber olduğu etkinliklerdir. Araştırmacı, 6 haftalık sınıf dışı eğitim etkinlikleri programını planlamış ve gerekli hazırlıkları yapmıştır. Ayrıca zamanın etkili kullanımı ve kazanım doğrultusunda hazırlanmış etkinlik programının dışına çıkmamak için araştırmacı uyarılarda bulunmuş ve hazırlanmış olduğu rehber materyal ile uygulama öğretmenine yardımcı olmuştur.

## Uygulama süreci

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin etkinlikleri SBDÖP “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı kazanımları çerçevesinde planlanmıştır. Etkinlikler sınıfın dışını kapsayacak şekilde hazırlanmış olup, sosyal bilgiler öğretim programında yer alan konular, içerik ve kazanımlar ile ilgili herhangi bir değişiklik ve ekleme yapılmamıştır. Bunun nedeni araştırmacının kapsamını oluşturan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı kapsamındaki konuların sınıf dışında yaparak, yaşayarak, inceleyerek ve gözlemleyerek öğretilmesi gerektiği düşüncesidir.

Deney grubuna 2018 SBDÖP 4. sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı kazanımları sınıf dışı öğretim yöntemine dayalı oluşturulan etkinlikler ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Altı haftalık deneysel uygulama sürecinde, deney grubunda haftalara göre işlenen konular, konulara yönelik etkinlikler, etkinliklere ayrılan süreler, derslerde kullanılan materyaller ve etkinliklerin gerçekleştiği öğrenme ortamları ile ilgili bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.  
Etkinlik programı

Konu	Etkinlik	Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Ortam	Süre
1.Hafta Yönlerimiz	Etkinlik 1 Yön Bulma Yöntemlerim	Yön oku, kol saati, pusula çubuk, GPS aleti	Okul bahçesi, Park, Buca Gölet, Ev	2 ders saati
	Etkinlik 2 Hedefimi Buluyorum	Mahalle modeli, Hedef Kartları	Okul bahçesi	1 ders saat
2.Hafta Yer Tarifi Yapalım!	Etkinlik 3 Kroki Çiziyorum	Mahalle modeli, Çalışma yaprağı (Kroki Çiziyorum), Hedef kartları	Okul bahçesi	2 ders saati

	<i>Etkinlik 4</i> Güvenli Yerleri - Bilmeliyim	-	Okul bahçesi (Acil toplanma yeri, sığınak, okul acil çıkışları ve güvenli alanları) ve yakın çevresi	1 ders saati
<b>3. Hafta Çevremizde Neler Var?</b>	<i>Etkinlik 5</i> Doğal mı? Beşeri mi?	Doğal-Beşeri kartları	Okul bahçesi	2 ders saati
	<i>Etkinlik 6</i> Doğaya Yolculuk	Ulaşım aracı	Kaynaklar Köyü (Arazi, İzcilik ve Doğa Sporları Merkezi)	
<b>4. Hafta Hava Durumu</b>	<i>Etkinlik 7</i> Havalar Nasıl?	Hava durumu şeridi, Çalışma yaprağı (Havalar nasıl?)	Okul bahçesi	1 ders saati
	<i>Etkinlik 8</i> Buca'da Hava Durumu	Çalışma yaprağı (Hava durumu), Termometre, Hava durumu sembol kâğıtları	Ev (Balkon, Pencere Önü)	Ev ödevi
	<i>Etkinlik 9</i> Meteorolojiye Gezi	Ulaşım aracı	Meteoroloji 2. Bölge Müdürlüğü	3 ders saati
<b>5. Hafta Yaşadığımız Yer</b>	<i>Etkinlik 10</i> Harita İnceliyoruz	Dünya ve Türkiye haritaları, Renk yükselti basamağı	Okul bahçesi	1 ders saati
	<i>Etkinlik 11</i> Çevremi Geziyorum	Ulaşım aracı, Çalışma yaprağı (Yaşadığımız yer)	Buca İZBAN İstasyonu, Forbes Caddesi, Mevlana Heykeli, Şahin Tepesi, Konak İnciraltı	3 ders saati
	<i>Etkinlik 12</i> İzmirim!	Çalışma yaprağı (İzmirim)	Etkinlik süresince gezilip görülen yerler	-
<b>6. Hafta Doğal Afetlere Hazır Olalım</b>	<i>Etkinlik 13</i> AFAD'a Gidiyoruz	Ulaşım aracı, Su, köpük (strafor)	Yedigöller parkı, İl afet ve Acil Durum Müdürlüğü	2 ders saati
	<i>Etkinlik 14</i> Depreme Hazırız!	Türkiye Deprem Haritası- Deprem çantası materyalleri	Okul bahçesi	2 ders saati
	<i>Etkinlik 15</i> Deprem Anı	Ulaşım aracı	Yangın ve Doğal Afet Eğitim Merkezi	

Sınıf dışı eğitim-öğretim uygulamalarındaki asıl gaye, öğrencinin öğrenme ortamlarında aktif rol almasını sağlamaktır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için öğrencide başlangıçta merak duygusunun ve ilgisinin uyandırılmış olması gerekmektedir. Öğrenci yalnızca merak ettiği, ilgisini çeken alanlarda katılımcı olarak aktif rol almak isteyeceği için eğitim programlarındaki her konu öğrencinin ilgisini çekecek şekilde, öğrencide merak uyandıran etkinlikler planlanarak uygulamaya geçirilmelidir. Bu yaklaşımdan hareketle hazırlanacak bir program içerisinde okul bahçesi, okul çevresindeki boş alanlar, yakın çevredeki bir arazi veya bir rekreasyon alanı öğrenciler açısından dersi sevecekleri, olumlu tutum ve davranış oluşturabilecekleri bir öğrenme için laboratuvar işlevi görmektedir. Bu bağlamda araştırma esnasında eğitim- öğretim faaliyetleri, konusuna göre okul bahçesinde, okulun yakın çevresinde (cadde, park, boş alan), kurum ve kuruluşlarda (AFAD, Meteoroloji istasyonu) ve doğal ortamda (orman, göl, akarsu) yapılmıştır.

### Verilerin analizi

Öntest ve sontest uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen veriler, SPSS 23 programından faydalanarak çözümlenmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin kişisel bilgilerinin betimlenmesi için frekans ve yüzde analizleri kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubu ön-test puan ortalamalarının

birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Çalışmanın veri teşkil etmesi açısından deney ve kontrol gruplarına ön-test ve son-test olarak “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Bu bakımdan verilerin analizinin, eğitim bilimlerinde yürütülen deneysel çalışmaların çoğunda benimsenen karışık desenlerde, “karışık ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılması”na yönelik bir varyans analizi olan “karışık ölçümler için iki faktörlü ANOVA (Two-way ANOVA for Mixed Measures)” ile yapılmasına karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2017). Ancak bundan önce, “Tekrarlı Ölçümler İçin İki Faktörlü ANOVA” olarak da isimlendirilen bu modelin uygulanabilmesi için bazı varsayımları karşılaması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2017). Verilerin yeterli sayıda olması, shapiro-wilks testi sonucunun normal dağılım göstermesi, kovaryans matrislerin eşitliği (Box’s M) ile varyansların homojenliği (Levene F) varsayımların sınaması sonucu edilen sonuçlara göre yapılan tüm kontroller değerlendirildiğinde, karışık ölçümler için iki yönlü varyans analizi testi yapılabilmesi için gerekli varsayımların karşılandığı ve testin uygulanabilirliğinin uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

## Bulgular

Çalışmada ele alınan “Sınıf dışı eğitimin 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi var mıdır?” temel problem cümlesinin çözümüne ilişkin elde edilen nicel verilerin analizlerine, yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Verilerin analizi sonucu elde edilen nicel bulgulara ilişkin betimsel istatistiklere Tablo3’te yer verilmiştir.

Tablo 3.

Grupların tutum ölçeğinden aldıkları öntest-sontest ortalama puan ve standart sapma değerleri

Grup	Tutum Öntest			Tutum Sontest	
	N	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S
Deney	33	35.00	9.17	42.24	4.38
Kontrol	31	34.94	7.45	36.74	6.53

Tablo 3 incelendiğinde grupların tutum ölçeği puanlarının aritmetik ortalamaları, öntest ( $\bar{X}_{DG}=35.00$  ve  $\bar{X}_{KG}=34.94$ ) ve sontest ( $\bar{X}_{DG}=42.24$  ve  $\bar{X}_{KG}=36.74$ ) olarak görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği puanlarının öntest ile sontest arasındaki değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki yönlü varyans analizine bakılmış olup sonuçlar Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4

Grupların öntest ve sontest tutum ölçeği puanlarının ANOVA sonuçları

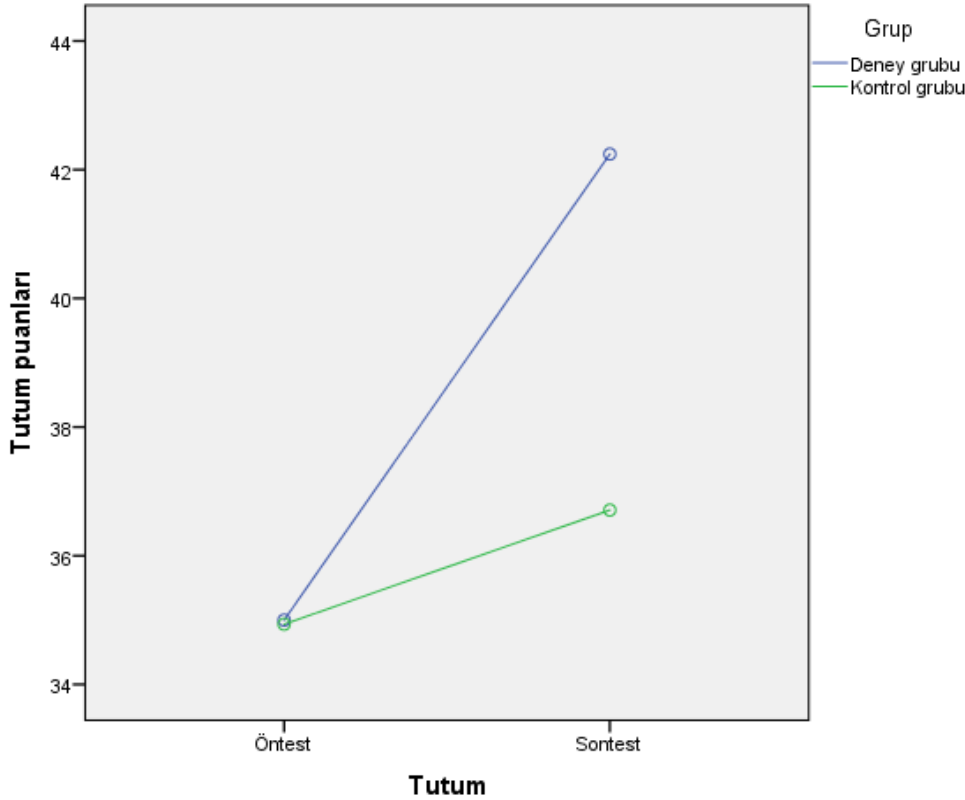
Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	$\eta^2$
Deneklerarası						
Grup (Deney/Kontrol)	247.512	1	250.390	4.15	.046	.063
Hata	3697.417	62	59.636			
Denekler içi						
Başarı (Öntest-Sontest)	654.418	1	654.418	23.02	.000	.271
Başarı*Grup	236.168	1	238.979	8.30	.005	.118
Hata	1762.450	62	28.427			

1. Deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi öntest ve uygulama sonrası sontest toplam tutum puanları arasında anlamlı bir fark vardır [ $F(1; 62)=4.15$ ,  $p<.05$ ]. Bu bulgu, deney grubu ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin tutum ölçeği puanlarının ölçüm ayrımı (deney öncesi ve deney sonrası) yapmaksızın farklılaştığını göstermektedir.

2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları ile ilgili olarak, öntest ve sontest ortalama tutum puanları arasında anlamlı bir fark vardır [ $F(1; 62)=23.02$ ,  $p<.05$ ]. Bu bulgu, grup ayrımı yapmaksızın öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının uygulanan öğretim modeline bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

3. İki ayrı öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğine ait tutum puanlarının deney öncesinden sonrasına anlamlı farklılık gösterdiği, farklı işlem gruplarında olma ile farklı zamanlardaki ölçümleri gösteren faktörlerin tutum düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur [ $F(1; 18)=8.30$ ,  $p<.05$ ]. Bu bulgu, sınıf dışı öğretim yönteminin uygulandığı sınıf öğrencilerinin (Deney grubu) puanları ile sınıf dışı öğretim yönteminin uygulanmadığı (Kontrol grubu) sınıf öğrencilerinin tutum puanlarını artırmada uygulanan yöntemlerin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin tutum düzeylerinde gözlenen bu farklılıkların sınıf dışı öğretim yönteminden kaynaklandığı söylenebilir. Bu durumda sınıf dışı öğretim yönteminin sınıf içi öğretime göre öğrencilerin derse yönelik tutum düzeylerini arttırmada önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır.

Etki büyüklükleri değerlendirildiğinde ise, grup (deney-kontrol) üzerinde orta düzeyde ( $\eta^2=.063$ ), ölçüm (öntest-sontest) üzerinde geniş düzeyde ( $\eta^2=.271$ ) ve grup-ölçüm (deney/kontrol-öntest/sontest) üzerinde orta düzeyde etki büyüklüğüne ( $\eta^2=.118$ ) sahip olduğu görülmüştür.



Şekil 3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin öntest-sontest tutum puanlarını gösteren diyagram

Şekil 3 incelendiğinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum puanlarının sontest ölçümünün öntest ölçümüne göre artış gösterdiği gözlenmektedir. Verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulardan, gerekse diyagram birlikte değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler dersinde uygulanan sınıf

dışı öğretim yöntemine dayalı etkinliklerin öğrencilerin tutumları üzerinde olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

## Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanmasının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarındaki değişimi ölçmek amacıyla deney ve kontrol grubuna tutum ölçeği öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıda belirtilen sonuçlar tartışılmıştır.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan tutum ölçeği öntest ve sontest verilerinin analizi sonucunda anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Deney grubu öğrencilerinin derse yönelik tutum düzeyleri, kontrol grubu öğrencilerinin tutum düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur. Öntest ve sontest olarak uygulanan tutum ölçeği sonuçları, yapılan uygulamaların (sınıf dışı öğretim yöntemi ve etkinlikleri-Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içeriği ve etkinlikleri) deney grubunun da kontrol grubunun da tutum düzeylerinde bir artış meydana getirdiğini, fakat bu artışın deney grubu öğrencilerinde kontrol grubu öğrencilerine göre daha fazla meydana geldiğini göstermiştir. Bu durum, deney grubunda sosyal bilgiler derslerinin sınıf dışı eğitim etkinlikleri ve öğretim yöntemi ile işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarının artmasında daha güçlü etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Alan yazın incelendiğinde sınıf dışı eğitimin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına olumlu yönde etki ettiğini destekleyen çalışmalara rastlanılmaktadır (Ay, 2015; Danarti, 2014; Güler, 2011; Güngören, 2015; Harris ve Bilton, 2009; Pyke, 2015; Sözer ve Oral, 2016; Taşoğlu, 2010; Zayimoğlu-Öztürk, 2014). Ayrıca bu bulguyu desteklemeyen çalışmalara da rastlanılmaktadır (Bakioğlu, 2017; Çetin ve Metin, 2013; Göğebakan, 2009). Bu çalışmada sınıf dışı eğitimin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında olumlu yönde etkisi olduğunu ve bu sonucun büyük bir çoğunlukla alan yazında benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlar ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Sınıf dışında yapılan eğitimin, öğrenme sürecinde öğrencinin merak ve ilgisini canlı tuttuğu, öğrencinin motivasyonunu arttırdığı (Koçoğlu, 2015; Üztemur, Dinç ve Acun, 2019), öğrencilerin kendilerini sınıf dışında özgür ve rahat hissetmeleri, sınıf dışı ortamlarda hareket alanının ve uyarıcıların fazla olması (Alba, 2011) gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin tutumlarında olumlu yönde değişim olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin sınıf dışında eğlenerek öğrenmeleri, duyuşsal açıdan heyecanlı, sevinçli ve mutlu olmaları (Humberstone ve Stan, 2011) ve sınıf dışı eğitim uygulamalarının ilgi çekici olması (Fägerstam, 2013) öğrencilerin tutumlarına olumlu yönde etki ettiği söylenebilir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinliklerinin ve öğretim yönteminin uygulanmasının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik düşüncelerine ve tutumlarına olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018).

Öğrencilerin sınıf dışı ortamlar ve gerçekleştirilen etkinlikler aracılığıyla sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu yönde etkilendiği söylenebilir. Bu çalışmada da öğrenme süreci sonunda deney grubunda yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum düzeyinde artış gerçekleştiği sonucu elde edilmiştir. İlgili alanyazına ve araştırma bulgularına dayanılarak, sınıf dışı öğretim yöntemine dayalı etkinliklerin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik sevgisini arttırmak, istekli ve etkin katılımlı bir şekilde öğretim yapmak amacıyla sınıf dışı etkinliklere başvurulabileceği bu araştırmanın önemli bir sonucudur. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmesi, derse aktif katılım sağlaması; konu ve içeriklerin öğretilmesi ve öğrenilmesi açısından gereklidir. Öğrencilere bilgi, beceri ve değer kazandırmanın yanında, dersin sevdirmesi ve özümsemesi için onların sevecekleri, hoşlarına gidecek ve unutamayacakları deneyimler edinmeleri sağlanmalıdır. Bu yönde öğrencilerin

derse yönelik tutumlarını artırmada kullanılabilir bir öğretim yönteminin yarı deneysel uygulama ile sonuçlarının ortaya çıkarılması önemlidir. Çalışmada, sınıf dışı öğretim yöntemi ve etkinliklerinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılmasının öğrenciler için olumlu bir deneyim olduğu ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının da olumlu yönde artmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıda bazı önerilerde bulunulmuştur:

-Öğrencilerde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum oluşturmak amacıyla, öğrencilerin ilgilerini çekebilecek ve öğrencilerde merak duygusu uyandıracak sınıf/okul dışı eğitim faaliyetlerine yer verilebilir.

-Okul bahçesi yalnızca teneffüs yapılması ve belirli (beden eğitimi gibi) derslerin işlenmesi için kullanılması yerine hemen hemen her dersin konu ve içeriğinin öğretiminde aktif bir şekilde yararlanılacak duruma getirilebilir.

-Okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için okullara mutlaka ödenek ayrılmalı ve bu ödeneklerin arazi çalışmaları, araştırma-inceleme çalışmaları, gözlemler, müze gezisi, kurum ziyaretleri vb. etkinliklerde kullanılması teşvik edilmelidir.

-Okul dışı öğrenme ortamlarına düzenlenecek etkinlikler için öğretmen, öğrenci, veli ve okul yönetiminin iletişim ve işbirliği içerisinde olması sağlanabilir.

-İzin alınacak kurum, kuruluş, işletmeler ile prosedürlerin hızlı yürütülmesi ve izin sürecinin hızlı işlenmesi için belli bir sistem oluşturulabilir.

-Okul dışı öğrenme ortamlarının tespiti yapılmalı ve bu ortamlarda formal eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmelidir.

-Okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülecek geziler, sadece gezip görme amacından çıkartılıp, öğrencilerin inceleme ve gözlem yapmalarına, birinci elden öğrenmelerine olanak sağlayacak şekilde planlanmalıdır.

## Kaynakça

- Ahmad, Y. (2014). *Effects of field-trip on retention and academic achievement in ecology among secondary school students in zaria, nigeria*. (Yüksek lisans tezi) Ahmadu Bello University/Faculty of Education, Nigeria.
- Ajiboye, J., O., Olatundun, S., A. (2010). Impact of some environmental education outdoor activities on nigerian primary school pupils' environmental knowledge, *Applied Environmental Education and Communication*, 9(3), 149-158.
- Alba, F. (2011) Outdoor Learning: Practical Guidance, Ideas and Support for Teachers and Practitioners in Scotland. *Education Scotland*, (corp creator). Erişim adresi (22 06 2020) <https://education.gov.scot/improvement/documents/hwb24-ol-support.pdf>
- Altın, N. B. ve Demirtaş, S. (2012). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (müze ve arazi çalışmaları)*. Mustafa Safran (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi (s.509-543) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı, G. ve Gümüş, N. (2019). Sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14 (3), 351-377. doi: 10.29228/TurkishStudies.22855
- Avcı, G. ve Gümüş, N. (2020). The effect of outdoor education on the achievement and recall levels of primary school students in social studies course. *Review of International Geographical Education Online*, 10 (1 (Special Issue), 171-206. Doi: 10.33403/rigeo.638453
- Ay, M. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin açık alan fen ve matematik etkinliklerine yönelik görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bakioğlu, B. (2017). *5. sınıf vücudumuz bilmecesini çözelim ünitesinin okul dışı öğrenme ortamı destekli öğretiminin etkililiği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Amasya Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Amasya.
- Birinci, O. (2013). *İlkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersine yönelik geliştirilen doğa eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin doğa algılarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Borsos, E., Borić, E., Patocskai, M. (2018). Be in: teach outdoors!. *Croatian Journal of Education*, 20(3), 843-866. doi.org/10.15516/cje.v20i3.2978
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cirit Gül, A., Tağrikulu, P. ve Çobanoğlu, E. O. (2018). *Türkiye’de sınıf dışı eğitim ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi*. Sınıf dışı öğrenme sempozyumu özetler ve tam metinler kitabı, 92-101, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitime dayalı öğretim uygulamalarının akademik başarısına ve tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Çetin, M., A. ve Metin, C. (2013). Mezarlık ve şehitlik ziyaretlerinin tarih bilgisi ve bilincinin oluşumunda ve öğrencinin akademik başarısındaki etkisi. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi* 1(1), 44-66.
- Danarti, R. (2014). The difference of social science achievement using project-based learning outdoor study with conventional study of junior high school students. *Journal Pendidikan Humaniora*, 2(2), 102-111.
- Eaton, D. (1998). *Cognitive and affective learning in outdoor education*, (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Toronto, Canada.
- Eick, C. (2012). Use of the outdoor classroom and nature-study to support science and literacy learning: a narrative case study of a third-grade classroom. *Journal of Science Teacher Education*, 23, 789-803. doi:10.1007/s10972-011-9236-1.
- Fägerstam, E. (2013). High school teachers' experience of the educational potential of outdoor teaching and learning, *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 14(1), 56-81. doi: 10.1080/14729679.2013.769887.
- Fägerstam, E. ve Blom. J. (2013). Learning biology and mathematics outdoors: effects and attitudes in a swedish high school context, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13(1), 56-75, doi: 10.1080/14729679.2011.647432.
- Falgoust, A. (2017). *Young people's perceptions of nature and interactions with national parks*. (Honors Theses). The University of Southern Mississippi, Mississippi.



- Foran, A. (2008). An outside place for social studies. *Canadian Social Studies*, 41(1), 1-9.
- Füz, N., Korom, E. (2017). The cognitive and non-cognitive effects of out-of-school learning. Electronic Proceedings of the ESERA 2017 Conference. *Research, Practice and Collaboration in Science Education*, 9(9), Dublin City University, Ireland.
- Göğebakan, Y. (2009). *Görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesinin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma ile ilgili kazanımların gerçekleşmesi ve öğrencilerin tutumları üzerinde etkileri.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, A. (2011). Planlı bir müze gezisinin ilköğretim öğrencilerinin tutumuna etkisi. *İlköğretim Online*, 10 (1), 169-179.
- Güngören, B. (2015). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinlikler: Kars ili örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Hamilton, J., M. (2017). *Relationships between outdoor and classroom task settings and cognition in primary school children*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Heriot-Watt University, Scotland.
- Harris, R. and Bilton, H. (2019). Learning about the past: exploring the opportunities and challenges of using an outdoor learning approach, *Cambridge Journal of Education*, 49(1), 69-91, doi: 10.1080/0305764X.2018.1442416.
- Humberstone, B. and Stan, I. (2011). Outdoor learning: primary pupils' experiences and teachers' interaction in outdoor learning, *Education 3-13*, 39 (5), 529-540.
- Institute for Outdoor Learning. (2018). Outdoor learning research. Evolving research and practice development in outdoor learning. Erişim adresi (22 06 2020) <https://www.outdoor-learning-research.org/Research/Research-Reports>
- James, J., K. and Williams, T. (2017). School-based experiential outdoor education: a neglected necessity, *Journal of Experiential Education*, 40(1), 58-71.
- Kalın, U. Ö. ve Topkaya, Y. (2017). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (37), 14-22.
- Koçoğlu, E. (2015). *Sosyal bilgiler eğitiminde eğitsel mekânlara dayalı öğrenme ortamları.* Ramazan Sever ve Erol Koçoğlu (Ed.), Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları (s. 43-73) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Looney, C., T. (2015). *Teachers experiences with outdoor education.* (Yayımlanmamış doktora tezi), Northcentral University/Graduate Faculty of the School of Education, Arizona.
- Malkoç, S., Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095.
- Meydan, A. (2015). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde doğa eğitimi.* Ahmet Şimşek ve Selahattin Kaymakçı (Ed.). Okul dışı sosyal bilgiler eğitimi (s. 259-282) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Morris, N. (2003). *Health, well-being and open space literature review.* [The Research Centre For Inclusive Access To Outdoor Environments] Edinburgh College of Art and Heriot-Watt University, 1-40.
- Nielsen, G., Mygind, E., Bølling, M., Camilla, R., O., Schneller, M., B., Schipperijn, J., Ejbye-Ernst, N., Bentsen, P. (2016). A quasi-experimental cross-disciplinary evaluation of the impacts of education outside the classroom on pupils' physical activity, well-being and learning: the TEACHOUT study protocol, *BMC Public Health*, 16, 3-15. doi: 10.1186/s12889-016-3780-8.
- Okur Berberoğlu, E., Güder, Y., Sezer, B. ve Özdilek Yalçın, Ş. (2013). Sınıf dışı hidrobiyoloji etkinliğinin öğrencilerin duyuşsal bakış açıları üzerine etkisi, örnek olay incelemesi: Çanakkale, bilim kampı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(13), 1177-1198.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özür, N., K. ve Şahin, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(18), 324-347.
- Pyke, K., L. (2015). *Effects of field trips on alternative students' knowledge skills, attitudes, and relationships.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Royal Roads University, Canada.
- Sahrakhiz, S., Haring, M. and Witte, D., M. (2018). Learning opportunities in the outdoor school—empirical findings on outdoor school in germany from the children's perspective, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(3), 214-226. doi: 10.1080/14729679.2017.1413404.
- Sjöblom, P., Svens, M. (2018). Learning in the finnish outdoor classroom: pupils' views. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 1-14. doi: 10.1080/14729679.2018.1531042.

- Sözer, Y. ve Oral, B. (2016). Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreci: bir meta-sentez çalışması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 278-310.
- Taşoğlu, M. (2010). *Coğrafya öğretiminde okul dışı etkinliklerin öğrencinin akademik başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tay, B. ve Uçuş Güldalı, Ş., (2017). *Hayat bilgisi öğretiminde okul dışı öğrenme çevreleri*. Bayram Tay (Ed.). Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi (s. 226-256) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Thomas, G. J. (2018). Effective teaching and learning strategies in outdoor education: findings from two residential programmes based in Australia, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, doi: 10.1080/14729679.2018.1519450
- Tokcan, H. (2015). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenme teorileri*. Ahmet Şimşek ve Selahattin Kaymakçı (Ed.). Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi (s. 15-40) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Tuncel, G. ve Dolanbay, H. (2016). *Sınıf dışı öğretim teknikleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. Ramazan Sever, Mesut Aydın ve Erol Koçoğlu (Ed.). Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi (s. 358-418) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Tuuling, L., Öun, T., Ugaste, A. (2018). Teachers' opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of estonia, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*. 1-13. doi: 10.1080/14729679.2018.1553722.
- Üztemur, S., Dinc, E. ve Acun, I. (2019). Teaching social studies in historic places and museums: an activity based action research. *International Journal of Research in Education and Science*, 5(1), 252-271.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: bir eylem araştırması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), 135-168.
- White, R. (2004). Interaction with Nature during The Middle Year: Its Importance to Childrens Development & Natures Future. White Hutchinson Leisure & Learning Group: USA. Erişim adresi (22 06 2020) <https://www.whitehutchinson.com/children/articles/downloads/nature.pdf>
- Zayımoğlu Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 4(1), 12-26.

Not: Araştırmanın Etik kurul onayı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul Komisyonu tarafından 11/10/2018 toplantı tarihli 09 toplantı sayılı karar ile Etik kurul toplantısında alınmıştır. Ayrıca çalışma grubu öğrencilerine araştırmaya katılım için onam vermeleri ve araştırmanın gönüllülük esaslı yürütülmesi amacıyla Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu Bilgilendirilmiş Onam Formu imzalatılmıştır.